

Література

1. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 травня 2001 р. № 3492-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 273.
2. Александров Ю. В. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / Ю. В. Александров. – К.: Атіка, 2009. – 744 с.
3. Кримінальний кодекс України від 5 травня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 273.
4. Ємельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ємельяненко Володимир Віталійович. – Х., 2009. – 212 с.

УДК 351.814.2 (043.2)

Семенюк Я. А., Пухтій Т. М., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Грекова Л. Ю., асистент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УГОНУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Безпека польотів є важливою складовою діяльності цивільної авіації. Серед злочинів, пов'язаних із авіатранспортом, угони або захоплення повітряних суден є однією із найпоширеніших форм злочинності.

Як свідчить практика, у переважній більшості, угон або захоплення повітряного судна, передбачений ст. 278 Кримінального кодексу України відбувається під час здійснення польоту. Для прикладу, з 10 гучних викрадень літаків за останні 40 років, 7 захоплень було здійснено в повітрі, а 3 – в аеропорту [1].

Основним елементом криміналістичної тактики при розслідуванні злочинів, у тому числі авіаційних, є тактичний прийом, який виступає своєрідною науковою рекомендацією, або способом дії, або лінією поведінки. А. Ф. Волобуєв визначає тактичний прийом як найбільш раціональний та ефективний у певній ситуації спосіб дії, який обирає особа, котра проводить розслідування злочину, під час планування досудового та судового слідства, проведення слідчих та судових дій, використання спеціальних знань, організації взаємодії з органами дізнання та громадськістю з метою збирання, дослідження, оцінки та використання доказів для встановлення істини в кримінальному провадженні [2].

Розглядаючи особливості застосування тактичних прийомів під час розслідування угону або захоплення повітряного судна, зазначимо, що певні складнощі пов'язані із тим, що доволі часто злочин фактично відбувається у повітрі, а діяти і оперативно приймати рішення потрібно на землі, володіючи мінімальною інформацією про особу злочинця. Тому тактичні прийоми, пов'язані із проведенням переговорів зі злочинцями на відстані, з метою недопущення тяжких наслідків, пов'язаних із захопленням повітряного судна, займають особливе місце в системі тактичних прийомів запобігання та припинення таких злочинів.

Серед «стратегічних» прийомів ведення переговорів, одним із найважливіших є вміння вести торг. Здібність переговорника пропонувати обмінюватися за будь-яку (навіть найдрібнішу і несуттєву) з виконаних вимог злочинця певною поступкою на користь правоохоронців – шлях до успішних переговорів.

Іншим важливим прийомом ведення переговорів є затягування часу. Навіть сама незначна вимога має обговорюватися, мають вказуватися реальні чи уявні труднощі (або просто умови виконання) тощо.

Наступний прийом полягає в умінні велику проблему розбити на маленькі. Виконуючи вимоги поступово, поетапно, ви складаєте у злочинця враження позитивної для нього динаміки розвитку подій і виграєте час.

Уміння пропонувати декілька альтернативних варіантів розвитку ситуації також є важливим. Вибір завжди в психологічному плані для будь-якої людини переважає відсутність вибору. Однак, запропонованих варіантів альтернативного розвитку подій не повинно бути занадто багато: 2 – 4 варіанти буде достатньо. Вибір пропонує злочинцю задуматися і, як наслідок, знижує вірогідність ірраціональної поведінки, знижує емоційну напруженість і слугує інтересам встановлення глибшого психологічного контакту (певної довіри) між переговорником і злочинцем, що веде переговори. Це справедливо і в тому випадку, коли до переговорів з обох боків долучаються групи осіб.

Необхідно не забувати і про те, що переговори мають вестися за загальною логікою будь-якого спілкування. Послідовність і доцільність дій переговорів можна поділити на такі етапи:

1. Перший етап – налагодження контакту, етап накопичення згоди, тобто пошук прийнятних для сторін тем для розмови, подібних оціночних суджень. Наприклад, можна починати речення з удаваної згоди з вимогами злочинців, по типу: «Так, я розумію вас..., готовий допомогти вам, але...» або з апеляції до мудрості,

життєвого досвіду злочинців: «Ви ж досвідчена людина..., тому ви знаєте (розумієте) самі, що...».

2. Другий етап – основний. На цьому етапі з'ясовується і обговорюється зміст вимог, пропозицій, прохань, тобто варіюються стилі ведення переговорів, застосовуються різноманітні психологічні хитрощі, тиск, загравання тощо.

3. Третій етап – заключний, тут підводяться підсумки, проговорюються ті позиції, про які вдалося домовитися. На даному етапі переговорником часто використовується такий психологічний прийом, як перефразування. Наприклад: «Якщо я вас правильно зрозумів, то ви зробите так..., а ми повинні...» (дається формулювання вимоги злочинців близьке до висловленого, але дещо скориговане на користь правоохоронців) [3].

Таким чином, для успішного ведення переговорів зі злочинцями велике значення має особистість, фаховий рівень і життєвий досвід переговорника. Особливу увагу слід приділити психологічному стану майбутнього переговорника, особливо якщо передбачено вести переговори «сам на сам».

Безумовно, система цих дій є результатом накопичення як практичного, так і наукового досвіду. Однією з важливіших сучасних тенденцій розвитку криміналістичної тактики є наукова розробка нових та вдосконалення традиційних тактичних прийомів. Розробка нових тактичних прийомів повинна відповідати вимогам сучасності, науково-технічному прогресу та науково-обґрунтованим рекомендаціям. При цьому, враховуючи складнощі завдань, що стоять перед переговорниками, вважаємо, що держава повинна опікуватися підготовкою спеціалістів відповідного рівня, - можливо шляхом ретельного психологічного відбору кандидатів, з метою подальшої підготовки фахівців у спеціалізованих вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку кадрів для силових структур України.

Література

1. 10 відомих викрадень літаків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/svit/vid-strashnih-teraktiv-do-divnih-vimog-zagarnikiv-10-vidomih-vikraden-litakiv-620465.html>

2. Криміналістика: навч. посіб. / [Волобуєв А. Ф., Волобуєва О. О., Самойленко О. А. та ін.]; за ред. А. Ф. Волобуєва. – К.: КНТ, 2011. – 504 с.

3. Тактика дій спеціального підрозділу міліції особливого призначення «Беркут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_406662_taktika-diy-spetsialnogo-pidrozdilu-militsii-osoblivogo-priznachennya-berkut.html